

ГТАХР 06.71.15
ЭОЖ 33.338

Б.Ш. СЫЗДЫҚОВ,¹

э.ғ.д., профессор.

Д.Б. БАЛАБЕКОВА,¹

э.ғ.д.

А.А. ИМАНБАЕВ,²

э.ғ.к.

Халықаралық гуманитарлы-техникалық
университеті.¹

Мардан Сапарбаев институты²

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰТЫНУ НАРЫҒЫНДАҒЫ БАҒА ТҰРАҚСЫЗДЫҒЫ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Андатпа

Қазақстанда тұтыну тауарларының бағалары жылдан жылға көтеріліп жатыр, сондай-ақ еліміздің әртүрлі аймақтарында да тұтыну тауарларының бағалық алшақтықтары орын алды. Бұл өз кезегінде тұрғындардың өмір сүру ортасына ықпал жасайды. Зерттеуде «Ресей Федерациясының аймақтарының 2020 жылға дейінгі әлеуметтік-экономикалық дамуындағы айырмашылықтарды қысқарту» атты бағдарламасының мақсаттары мен міндеттерімен салыстыра отырып, Қазақстан Республикасының 2020 жылдарға стратегиялық даму жоспарының мақсаттылығы мен жүргізілуіне талдау жасалды. Сондай-ақ Қазақстанның тұтыну нарықтарында тұрақты бағаларға қол жеткізу, баға құрылымдау жолдары мен шаралары берілді. Еліміздің тұтыну нарықтарындағы бәсекелес орта мен баға құрылымдау мәселелері бойынша әдістемелер жасалды. Біз нарықтарда бәсекені көбейтіп бағаның тұрақталуына назар аударуымыз қажет. Мақалада тұтыну тауар бағаларының тұрақсыздығын қалай шешуге болатындығы туралы ұсыныстар берілген. Авторлар тарапынан тұтынушы нарықтарда тауар бағаларының есебін жүргізуші және орталық мониторинг жүйеге мәлімет жинақтаушы экономист-инспекторларды тағайындау ұсынылады. Олар арқылы күнделікті бағалар бойынша мониторинг жүргізіледі, жөнсіз баға көтерілуінің себептерін анықтап, бақылау жүргізеді, нарықтағы ұсыныс-сұраныс жағдайларын зерделейді, бәсеке тетіктерін ынталандыру қызметтерін жүргізеді. Осылардың нәтижесінде аймақтық мониторинг орталықтарында баға өсу себептері жинақталады, бағаны тұрақтандыру және бағаны реттеу құралдары әзірленеді. Мұнда тұтыну нарықтарын реттеуде әкімшілік әдістерді қолдану емес, нарық механизмдерін жандандыру үшін жанама әдістерді қолдану ұсынылуда.

Тірек сөздер: экономика, тұтыну нарығы, даму стратегиясы, мемлекеттік реттеу, баға құрылымы, сұраныс, ұсыныс, баға тұрақтылығы.

Қазіргі таңда еліміздің аймақтарында тұтыну тауарлары нарықтарында баға өсімі, инфляциялық жағдайлардың жылдан жылға тоқтамауы – аймақтарда бағалық алшақтықтармен қатар, халқымыздың тұрмыс тіршілігіне кері әсерін тигізіп жатыр. Бұл мақалада аймақтар бойынша тұтыну тауарларының бағалық өсімдері зерттеліп, мұндай жағдайларды болдырмау бойынша іс-шаралар жиыны берілді.

Экономикамызда орын алған нарықтық экономиканың талаптары, ұсыныс-сұраныс жағдайында халқымызды әлеуетті әрі экономикалық дамыту мен орнықтыру және халықтың шаруашылық қызметтерін жүргізу шаралары нарықтық механизмдер арқылы жүзеге асады. Мұнда, мемлекетіміз елдің экономикалық орнықты дамуын, халқымыздың қолайлы өмірлік тыныс-тіршілігі және елімізде бар экономикалық ресурстық әлеуетті ұтымды қолдануымыз үшін жүйелі жағдай орнатып, өрлеуді қамтамасыз етуіміз қажет. Жаһанданудағы және халықаралық бәсекелестік ортаның күшеюі, еліміздің әлемдік нарықтарда тиімді ұстанымдармен және стратегиялық орнықты бағдарламалық жұмыс жүргізуді талап етіп жатыр. Аймақтар мен ірі қалалық орталықтарда бәсекелік стратегияны тұжырымдауда, еңбек бөлінісін отандық деңгейде ғана емес, аймақтық және әлемдік қалыптасқан жүйеде өз орындарын табуға тиіс. Бұл жөнінде ҚР Елбасымыздың халыққа «Қазақстан–2050» жылдарға арналған даму стратегиясы мемлекеттің қалыптасатын жаңа саяси бағыттарын орынды келтіріп өз жолдауында да басты назар аударады [1].

Елбасымыз тарапынан бекітілген ҚР-ның 2020 жылдарға дейінгі уақытқа арналған ұзақ мерзімді стратегиялық даму жоспарында орынды тұжырымдалды және мұнда, жаһандық экономиканың дамуына бағалау келтіріліп, қалпына келтіру баяу жүретіндігіне негізделген болатын. Әлемдік сұраныстың азаюына орай экспорттық нарықтағы бәсекелестік күшейе түсетіні, ал тауарлардың бағасы орнықты өсерліктей жағдай болмайтындығын немесе қалай болғанда да өткен онжылдыққа қарағанда ақырын өсетін деп болжанған болатын [2]. Мұндай стратегиялық даму бағдарламаларының елімізді нақты стратегиялық дамыту бағыттары мен жолдарын негіздесе де, еліміз ішінде жылдан жылға тұтыну нарықтарында бағаның тұрақталмауы орын алып отыр.

Қазақстандағы соңғы жылдардағы экономикалық құбылыстардың, соның ішінде тұтыну заттары нарықтарындағы қатынастар нарықтық ұсыныс, сұраныс тетіктері арқылы жүргізіліп отырғаны баршаға аян, бірақ бұл жергілікті нарықтардың дамуында кемшіліктер мен өзекті мәселелер өте көп. Жоғарыда баяндалған, экономикалық реформалар мен стратегиялық бағыттар дұрыс қойылғанымен, тұтыну нарықтарында бағалардың тұрақсыздығы, жылсайын тауарлар бағасының көтерілуі, баға құру жүйесінің тәптіштеп ретке қойылмағандығы көңілді кеңшітпейді.

Экономиканы нарық жағдайында дамыту елдің жекелеген аумақтық-шаруашылық жүйелерінің бәсекелік артықшылықтарын, сол сияқты нарыққа бейімделудің әрқилы мүмкіндіктерін, сондай-ақ олардың кемшіліктерін де анықтап береді. Елімізде аймақтар бойынша тұтыну тауарларының баға тұрақтылығымен жұмыс жасамау нәтижесінде, өңірлік баға теңсіздіктері тереңдеді және экономикалық перспективалы емес аумақтар (ауылдар) туындап, баға алшақтығында халқымыздың әр-қилы тұрмыс-тіршілігіне әкелді. Яғни бізде Аймақтық жоспарлау мәселелерін әртүрлі ведомстволар реттейді, алайда аймақтар арасындағы баға алшақтығын орталық мониторингтік деңгейде үйлестіру қызметтері жоқтың қасы.

Аймақтарды дамыту бағыттарында біздің елімізді стратегиялық мақсаттар мен басымдықтарымызда мыналарды көздейді:

- ♦ аймақтық өңірлер бойынша және әлемдік экономикада өз орынын табатын бәсекеге қабілетті мамандандуды қалыптастыруымыз қажет, ол үшін экономикамыздағы ұтымды орын алған кеңістіктік ұйымдастыру негіздерінде халықты таратып орналастырумен қатар, елдің әлеуметтік орнықты дамуын қамтамасыз етуіміз, сондай-ақ халқымыздың тұрмыс-тіршілігі үшін жақсы қолайлылық жағдайлар жасауымыз қажет;

- ♦ еліміздің бүкіл аумақтарында «локомотив» рөлін атқарушы «басып оза алатын» іріктелінген өсу өңірлерін (өсу полюстерін) қалыптастырумызбен қатар, елімізде экономикалық белсенділік пен потенциалдылықты шоғырландыру; мұнда Орталық Азиядағы сервистік-технологиялық және сауда-экономикалық орталық ретінде құрылымдауда Қазақстанның экономикалық потенциалдығын әлемдік шаруашылық жүйесімен байланыстыру.

Мұндай стратегиялық мақсаттарды іске асыруда негізгі бағыттар есебінде келесідей ішаралармен жүргізіп жатыр:

- ♦ қаржы секторын дамыту мен макроэкономикалық реттеу, инвестициялық ауа райын қалыптастыру мен қолайлы іскерлік ортаны құру, өндірістегі адами капиталдылық рөлі мен ғылыми-техникалық әлеуетті жоғарылату, осындай басқа да бағыттар бойынша ықпал жасаушы факторларын тұтастай дамытуымыз қажет мәселелерді үйлестіруіміз керек;

- ♦ елдің өңірлік және әлемдегі бәсекеге қабілетті экономикалық аймақтардың ұстанымдарының тиімділіктерін стратегиялық зерттеу мен тұжырымдау және аймақтардың, сондай-ақ тұтас еліміздің орнықты стратегиялық дамуын қамтамасыз етуіміз қажет;

- ♦ әлемдегі ұлттық экономикалардың жаһандануы, әрі әлемдік нарықтардағы өткір бәсекелестік күрестерді ескеріп, ішкі нарықтар бойынша аз сыйымдылығы орын алғандығын ескеріп, Қазақстан және оның аймақтарын болашақта ары қарай дамыту перспективаларында еліміздің әлемдік нарықтарға шығуында тек ғана шикізат ресурстарын экспорттаушы ретінде, транзиттік аймақтар ретіндегі әлеуеттілікті дамыту ғана емес, сондай-ақ Орталық Азия өңірінде жоғары және орта технологиялық тауарларды өндіру мен жеткізуге бейімдеу, әрі сервистік (көліктік-ақпараттық, сауда-логистикалық, білім беру, сондай-ақ қаржылық қызметтер және басқалары бойынша) қызмет көрсетулер бойынша ауқымды мәселелерді шешуге арналған бағдарламалармен орнықты экономикалық жүйенің ұстанымдарын қалыптастыру;

♦ Қазақстанның әлемдік нарықта ұстаным бағыттарында: Қазақстан – астық өнімдерін өндіруші, табиғи минералдық-шикізаттық өнімдерін алпауытты өндірушісі әрі жеткізушісі ретінде дамыту арқылы, Еуропалық нарықтар, Азия-Тынық мұхит нарықтарында, сондай-ақ Оңтүстік Азиядағы экономикалық жүйелерінің іс-қимылдарының жүргізілуінде Қазақстанды трансконтиненталдық экономикалық көпір ретінде негіздеу қажет;

♦ Қазақстанның өңірлік нарықтардағы ұстаным бағыттарында: Қазақстан – өнеркәсіптік және ауыл шаруашылық өнімдерін өңдеу мен жеткізуші ретінде ғана емес, қазіргі заманауи сервистік орталық ретінде, сондай-ақ өңірлер бойынша инновациялық орталықтар ретінде болуын қарастыруымыз қажет [2].

Қазақстан Республикасы Статистика агенттігі берген статистикалық мәліметінше, азық-түлік бағасы шай, кофе және какао – 20,5%-ға, көкөністер мен жемістер – 17,3%-ға, кондитерлік саладағы өнімдер – 11,8%-ға, сыра және алкогольді ішімдіктер – 9,3%-ға, ұн өнімдері мен тоқаш – 8,6%-ға, сүт өнімдері мен қаймақ – 8,4%-ға, теңіз өнімдері мен балық – 7,6%-ға, нан мен ұн – 5,5%-ға, тоң май мен пісте майы – 3,8%-ға, макарондық өнімдер – 3,3%-ға, қант шекер – 1,1%-ға жоғарылаған, жармалар өнімдері ғана 2,1%-ға төмендеген [3]. Мұнымен қоса, кесте 1-ден байқағанымыздай аймақтар мен қалалар арасында баға алшақтықтары еліміз бойынша 2,0 есе орын алып отыр. Қазіргі күні 2019 жылдың күз айларында баға өсімі көтеріліп, елімізде инфляциялық жағдай тоқтар емес.

Кесте 1 – 2019 жылдың шілдесінде Қазақстан Республикасы өңірлер бойынша азық-түлік негізгі тауарларының орташа бағалары

Азық-түлік тауарлары	2019 ж. шілдесі, тауарлардың бір килограммы бойынша бағасы (теңге)						2018 ж. шілдедегі орташа бағасы
	орташа	ең төмен		ең жоғары		алшақтық, есе	
		қала	баға	қала	баға		
Жоғары сортты бидай ұны	121	Павлодар	84	Алматы	161	1,9	113
Бірінші сортты ұннан пісірілген бидай наны	125	Тараз Шымкент	100	Ақтау	156	1,6	115
Сиыр еті	1 383	Павлодар Петропавл	1249	Астана	1622	1,3	1201
Сарымай	1 830	Павлодар	1 492	Ақтау	2 854	1,9	1590
Күнбағыс майы, литрі	414	Павлодар	364	Ақтау	451	1,2	431
Жұмыртқа, (ондығы)	223	Қарағанды	151	Алматы	302	2,0	212
Картоп	162	Өскемен	121	Жезқазған	209	1,6	106
Құмшекер	244	Орал	220	Талдықорған	261	1,2	243

Ескертпе – Кесте ҚР Ұлттық экономика министрлігінің сайтынан алынды: <https://baribar.kz/30052/elimizde-azyq-tulik>.

Жоғарыда көрсетілген статистикалық мәліметтерден аумақтардағы баға құрылысы мен нақты жалақы айырмашылықтарын шешу мәселелері аумақтық даму стратегиясында еш аталып өтілмеген. Ойымыз, нарықтық экономикада баға құру және нақты жалақы көрсеткіштері ұсыныс сұраныстарға қарай реттелетіндігі көп әдебитеттерде келтіріледі, бұл жетілген нарық шартында емес пе? Бүгінгі күнде мемлекеттік реттеу ықпалдары жасалып жатыр. Бірақ монополияға қарсы басқармалардың қызметтерінің нәтижелері еш көрінбейді. Біздің жоғарыдағы басшы тараптар барлық кезде кеш қимылдайтындығы ішімізді ауыртады. Сыртқы әлемдік нарықта баға көтерілуі, жоғары болуы салдарынан біздің монополист коорпорациялар астықты сыртқа сатқысы келетіндіктерінен, біздің елдің ішкі нарығы, халықтың жағдайы ойға алынбайды ма? Мұның бәрі экономиканы мемлекеттік реттеу шараларының, монополияға қарсы басқармалардың қызметтерінің дұрыс жолға түспегендігінің бірі болып табылады.

Ал көрші ел Ресейде «Ресей Федерациясының аймақтарының 2020 жылға дейінгі әлеуметтік-экономикалық дамуындағы айырмашылықтарды қысқарту» мақсатты бағдарламасы Ресей

Федерациясының Үкіметі тарапынан қабылданған және тиімді жұмыс жүргізіп жатыр және мұнда аумақтар айырмашылықтарын 2015 жылға дейін 1,5 есеге, ал 2020 жылға дейін 2 есеге қысқарту мақсаттары мен іс-шаралары белгіленген [4].

Осы бағдарлама сияқты, бізде де осындай аумақтардың әлеуметтік-экономикалық даму айырмашылықтары мен іс жүргізетін іс-шаралар, механизмі жүргізілсе жақсы болар еді. Неге еліміздің аймақтарында белгіленген дәрежедегі арақатынас тарифтік баға айырмашылықтары бекітіліп, солармен жұмыс жүргізу, азайту іс-шаралары жоқ. Себебі жоғарыдағы көрсетілген статистикалық мәліметтердегі (кесте 1) екі есеге жуық баға алшақтықтар экономикалық-әлеуметтік даму есептерін жүргізуде (ІЖӨ, ЖҰӨ нақты есептеуде, т.с.с.) кері әсерлерін тигізіп, аймақтарды салыстыру және кәсіпорындардың экономикалық қатынастарына (өзіндік құн, баға құру, тауарлар сату, т.с.с.) қызметтердің нақты айқындалуына кері әсерін тигізеді.

Қазақстанда бәсекелік жетілмеген нарық, яғни монополиялық, олигополиялық нарықтардың үстем жүргізіп отырғандықтан, тұтыну нарықтарында баға құру жүйесі жетілмеген, әр өндіруші бәсеке жоқтығынан өнімдерге бағаны асыра қоюы орын алып отыр. Тұтыну нарықтарында мемлекеттік қызметтер арқылы бәсекені ынталандырып, нарықтың ұсыныс-сұраныс механизмдерін орнықтыру іс-шараларын жүргізуіміз қажет. Қазақстан халқының 20%-ы дерлік тұтынушы заттар нарықтарында (жергілікті базарларда) еңбек етіп, олардың өзін-өзі жұмыспен жабдықтап отырғандарында, біз оларды қолдауымыз қажет, өкінішке орай қазіргі таңда базарлардың жабылуы, өртеніп кетуі, сатушыларды басқа сату орындарына күштеп апару істері кері әсерін тигізеді.

Осы жерде айта кететін басты жәйт, біз нарықтарда бәсекені көбейтіп бағаның тұрақталуына, нарықтың ұсыныс-сұраныс механизмдерінің тиімді жұмыс жүргізілуіне баса назар аударуымыз керек. Өкінішке орай, бұл мемлекеттік реттеу қызметінде нарықтық экономика механизмінің дұрыс жұмыс жүргізілуіне көңіл аударылмай отырғандығын көреміз.

Нарықтағы тұрақсыздықты, бағалардың шарықтамауын игеру мақсатында келесі ұсыныстарды алға тартамыз:

- ♦ әр тұтынушы нарықтарында мониторинг жүргізуші және орталық жүйеге мәлімет жинақтаушы экономист-инспекторларды туындату. Олар арқылы күнделікті бағалар бойынша мониторинг жүргізуіміз қажет, баға көтерілуінің себептерін анықтап, нарықтың ұсыныс-сұраныс, бәсеке тетіктерін ынталандыруға септігін тигізеді;

- ♦ бағалар өсімі тұрақсыз болған жергілікті сауда орталықтарында (базарларда) мемлекеттік реттеу қызметін құрылымдау. Бұл қызметтер жоғарыда аталған инспекторлар арқылы жүргізіліп, тұтыну тауарларына бағалардың өсу себептерін анықтау және ондай бағаларға бәсекелік әдістер мен ықпалдар жасау және бағаның тұрақтануына жол ашу қызметтері жүргізіледі. Мұндай нарықта әкімшілік әдістер емес, нарық механизмдерін жандандыру үшін жанама әдістер қолдану мақсатталуы тиіс;

- ♦ қазіргі таңда орын алып отырған тұтынушы нарықтарда әлеуметтік топтарды қолдау мақсатындағы жеңілдетілген бағамен тауарларды сату, мәселені тұтқиықты шешуді қамтамасыз ете алмайды, бұл тек уақытша қолдау шарасы ғана. Сол үшінде нарықтағы тұрақылықты дамыту үшін ең бастысы ұныс-сұраныс және бәсеке механизмдерін жанама әдістермен туындатып, нарықтың өз жұмысын алып кетуіне ықпал жасау қажет;

- ♦ нарықтардағы қалыптасып отырған жабайы капитализм ықпалдарын азайту, яғни жүйелілігі жоқ бағаның себепсіз шарықтауына жол бермеу, күштінің ғана заманы ұстанымын жою, мемлекеттік қаржыландыру істерінде сыбайлас жемқорлықты болдырмау, жұмысшылардың еңбегін қанау процесіне көңіл аудару жұмыстары нарықтағы мемлекеттік қызметті жандандыра түседі, нәтижесінде орталықтандырылған баға мониторинг жүйесі тиімді жұмыс жүргізуіне ықпалдар туындатады;

- ♦ тұтыну нарықтарын, яғни жергілікті базарларды тек талапқа сай емес деп әкімшілік әдіспен жабуды ғана көздемей, Үкімет тарапынан мақсатталып отырған сауда орталықтарын біріншіден құру, оларды арзан тауарлармен жабдықтау, сондай-ақ бәсекелестік орталарды туындату іс-шараларын қамтамасыз ету талап етіледі. Бұл өз кезегінде сауда орталықтарында бәсекелестік жағдайлардың туындауына, мұнда сатып алушылармен қатар, сатушылардың таңдап келулеріне ықпал жасалады.

Ойымызды қорытындылап келгенімізде, бұл іс-шаралардың бәрі нарықта әкімшілік әдістермен емес, ал нарықтың ұсыныс-сұраныс, бәсеке механизмдерін дамыту арқылы баға тұрақтылығына қол жеткізу, талдау жүргізуші мониторингтік орталықтардың қызметтерінің тиімді жүргізілуіне ықпал жасайды, нәтижесінде бұл өз кезегінде еліміздегі барлық салалар бойынша баға тұрақтылығымен қатар, баға құрылымдау жүйесінің дұрыс жолға бағытталатындығын көрсетеді.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

- 1 ҚР Елбасының халыққа ұсынған «Қазақстан–2050 жылдарға арналған стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты жолдауы. – Астана, 2012. – 14 желтоқсан.
- 2 Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспары. Қазақстан Республикасы Президентінің 2018 жылғы 15 ақпандағы № 636 Жарлығымен бекітілген.
- 3 ҚР Ұлттық экономика министрлігінің сайты мәліметтері: <https://baribar.kz/30052/elimizde-azyqtulik>.
- 4 Қазақстан Республикасы статистика агентігі. Ю. Шоқамановтың статистикалық мәліметі, 2019.
- 5 «Ресей Федерациясының аймақтарының 2020 жылға дейінгі әлеуметтік – экономикалық дамуындағы айырмашылықтарды қысқарту» мақсатты Бағдарламасы. 2011 ж. 11 қазанында. № 717. Ресей Федерациясының Үкіметі тарапынан бекітілген.

Аннотация

В Казахстане каждый год происходит рост цен на продукты питания и проблемы ценообразования сильно различаются в разных регионах страны. Это, соответственно, влияет на социальное положение населения. В статье проанализированы цели и основные направления реализации Стратегии развития Республики Казахстан до 2020 года в сравнении с целями и задачами программы «Сокращение различий в социально-экономическом развитии регионов Российской Федерации до 2020 года». Предложены меры и пути стабильного ценообразования на потребительских рынках Казахстана, выявлены воздействие конкурируемой среды и методы влияния на цены на потребительских рынках страны. Мы должны обращать внимание на стабильность цен путем увеличения конкуренции на рынке. В статье даны предложения о путях решения неустойчивости цен на потребительские товары. Авторы рекомендуют создать центр системы общего мониторинга и назначить инспекторов-экономистов по сбору материалов о ценах товаров на потребительских рынках. С их помощью изучаются колебания цен, в результате будет выявляться причины необоснованного повышения цен, а также будет проводиться работа по активизации механизма спроса и предложения на рынке, что способствует созданию условий для совершенной конкуренции. В региональных центрах мониторинга собирается информация о росте цен, разрабатываются рычаги их стабилизации, недопущения дальнейшего их роста. В таком случае отпадает необходимость использования административных методов на рынках, рекомендуется использовать косвенные методы для активизации рыночных механизмов.

Ключевые слова: экономика, потребительский рынок, стратегия развития, государственное регулирование, ценообразование, спрос, предложение, конкуренция, стабильность цен.

Abstract

In Kazakhstan, food prices increase every year, and the problem of pricing varies greatly in different regions of the country. This naturally affects the social environment of the population. The goals and main directions of implementation of the development Strategy of the Republic of Kazakhstan until 2020, compared with the goals and objectives of the program “Reducing differences in the socio – economic development of the regions of the Russian Federation until 2020” are analyzed. Measures and ways of stable pricing in the consumer markets of Kazakhstan are stated. The influence of the competitive environment and methods of influence on prices in the consumer markets of the country are revealed. We must pay attention to stability of prices by the increase of competition in the market. The article offers suggestions on ways to solve the instability of prices for consumer goods. The authors recommend creating a center for a general monitoring system and appointing inspectors-economists to collect materials on the prices of goods in consumer markets. With their help, price fluctuations are studied, as a result, the reasons for unjustified price increases will be identified, and work will also be carried out to activate the supply and demand mechanism in the market, and conditions will be created for perfect competition. In regional monitoring centers, information is collected on price increases, and levers are being developed to stabilize them and prevent their further growth. In this case, there is no need to use administrative methods in the markets, it is recommended to use indirect methods to activate market mechanisms.

Key words: economy, user market, strategy of development, government control, pricing, demand, supply, competition, prices stability.